TIPI STREŽBE IN VRST

a) navadni sistem strežbe

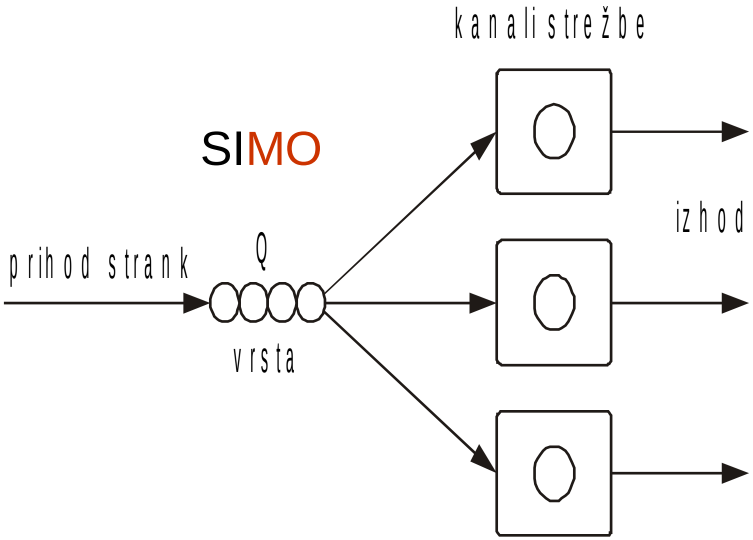

Enostavni sistem strežbe

SISO

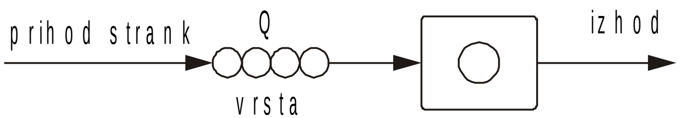

Ena vrsta, eno strežno mesto

TIPI STREŽBE IN VRST

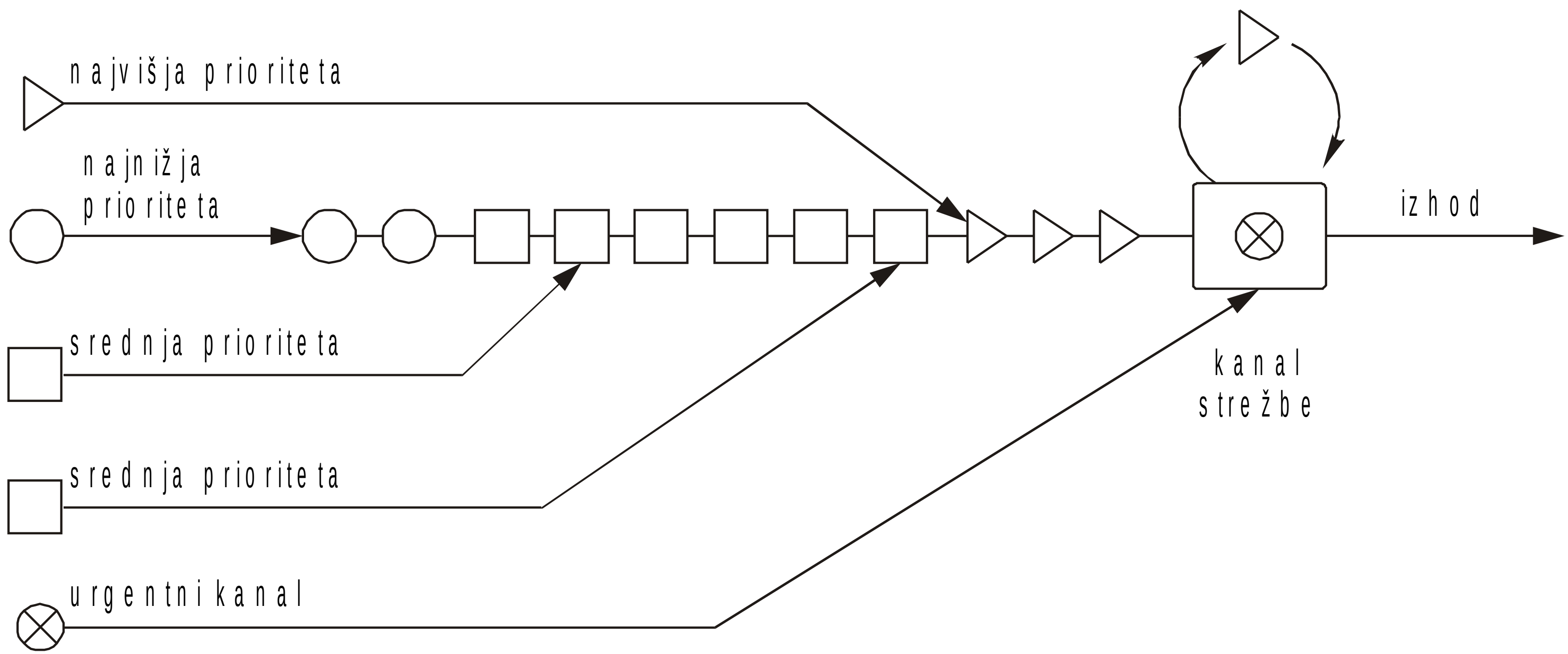

Strežba strank s prioriteto

TIPI STREŽBE IN VRST

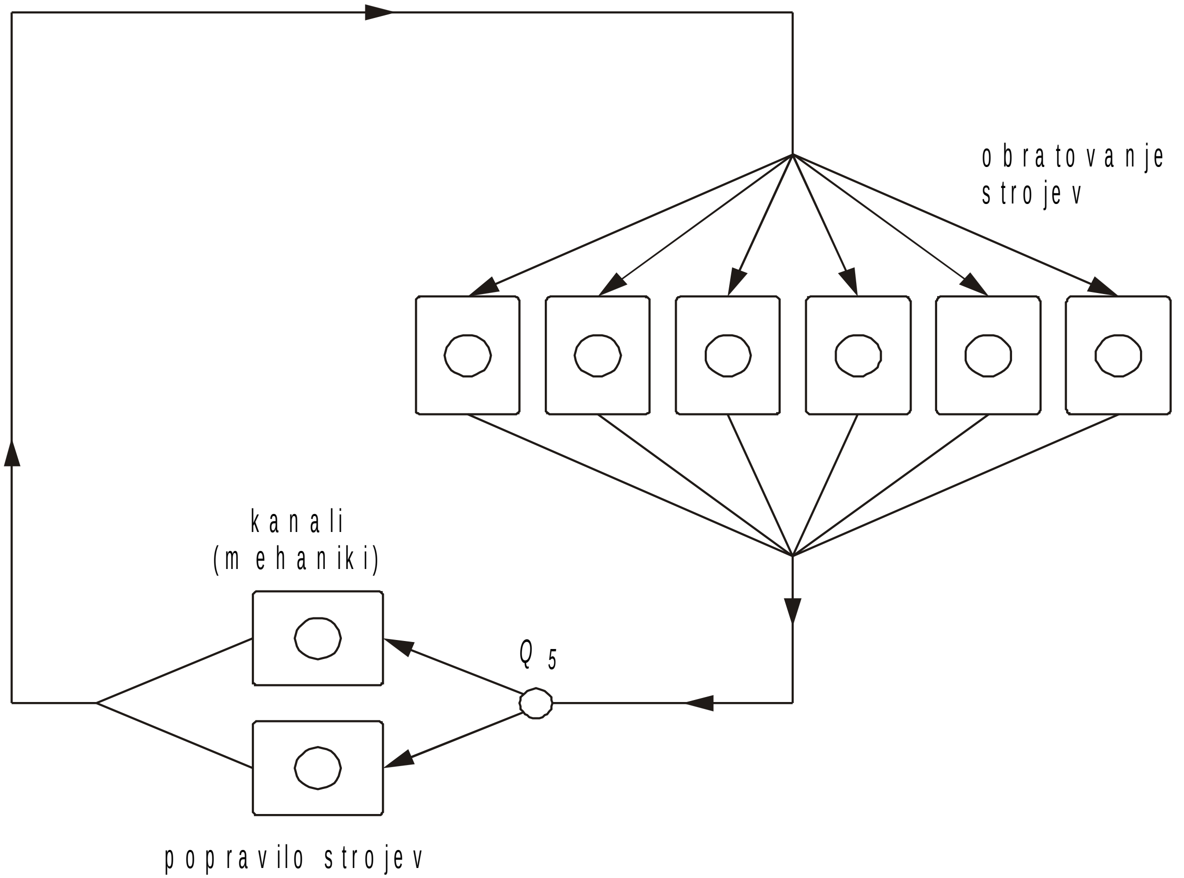

Zaprti sistem strežbe

TIPI STREŽBE IN VRST

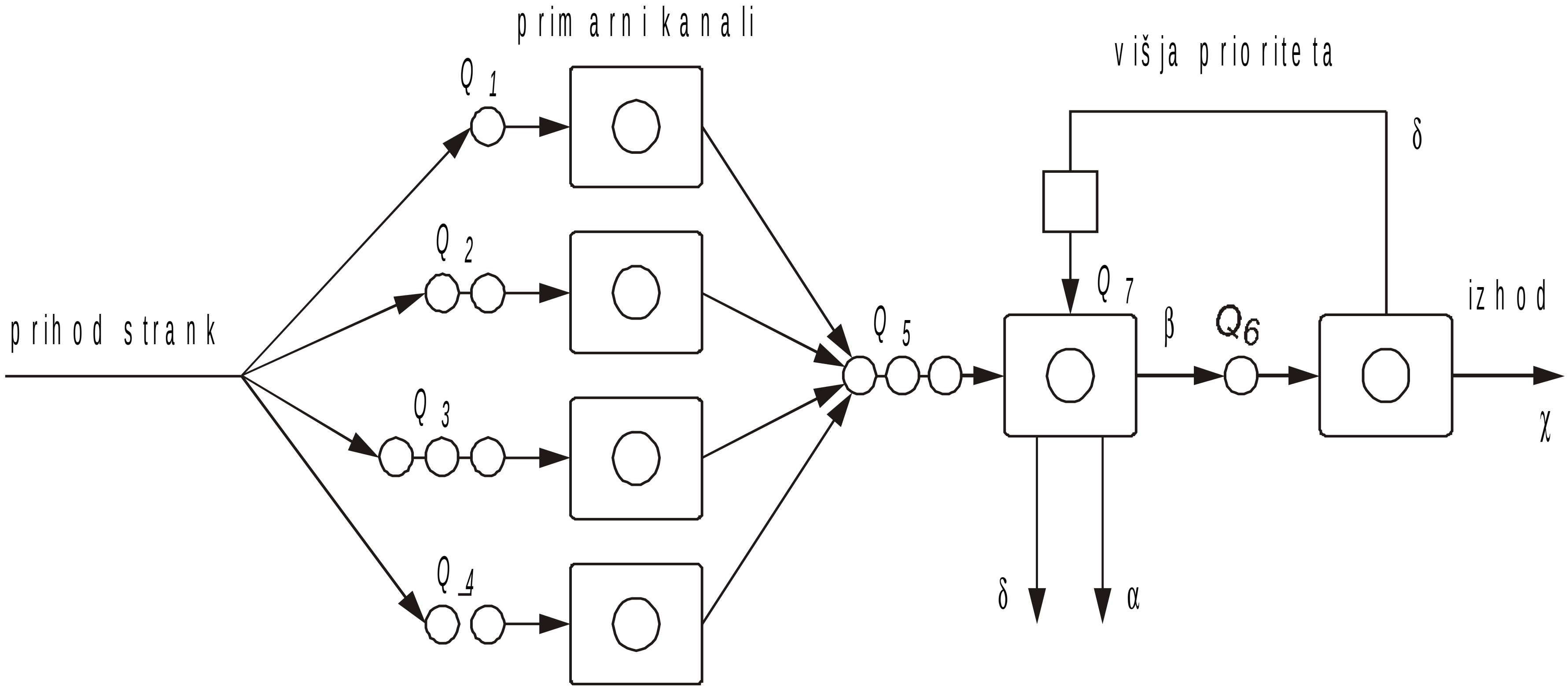

Večkanalni sistem strežbe

OSNOVNE ZNAČILNOSTI STREŽBE

Osnovne karakteristike sistemov množične strežbe so:

- porazdelitev časov prihodov strank
- porazdelitev časov strežbe
- število strežnih mest
- kapaciteta sistema strežbe
- disciplina vrste
- število stopenj strežbe

Simbolična oznaka sistema strežbe je **A/B/X/Y/Z**
Kjer pomenijo oznake naslednje:
A – porazdelitev časov prihodov strank (transakcij)
B – porazdelitev časov strežbe strank
X – število paralelnih strežnih mest
Y – omejitve kapacitete strežbe
Z – disciplina vrste

OZNAKE OSNOVNIH ZNAČILNOSTI SISTEMOV STREŽBE

Karakteristika	Oznaka	Pomen oznake
porazdelitev časov prihodov (A)	D	deterministična
	M	eksponentna
	E_k	Erlangova vrste *k, (k=1, 2, …)*
	GI	splošna, neodvisna
distribucija časov strežbe (B)	D	deterministična
	M	eksponentna
	E_k	Erlangova vrste *k*
	G	splošna
število strežnih mest (X)	1, 2, …	
kapaciteta sistema strežbe (Y)	1, 2, …	
disciplina vrste (Z)	FIFO	prvi prispe, prvi postrežen
	LIFO	zadnji prispe, prvi postrežen
	SIRO	naključni vrstni red strežbe
	PRI	strežba glede na prioritete
	GD	splošni vrstni red

OZNAKE OSNOVNIH ZNAČILNOSTI SISTEMOV STREŽBE

Primer: **M/D/1/5/PRI**

Sistem strežbe opredeljuje **eksponentni** čas prihoda strank, **determinističen** čas strežbe z **enim** strežnim mestom s skupno kapaciteto **pet** ter **prioritetnim** načinom strežbe.

Parametri, ki določajo lastnost strežnega kanala
L – povprečno število strank (transakcij) v sistemu
Lq – povprečno število strank (transakcij) v vrsti
W – povprečen čas, ki ga transakcija prebije v sistemu
Wq – povprečen čas, ki ga transakcija prebije v vrsti

RELACIJE MED KOLIČINAMI, KI OPREDELJUJEJO USPEŠNOST STREŽBE

Relacija	Področje uporabe
$W = W_q + \frac{1}{\mu}$	splošno
$W = \frac{L}{\lambda}$	Little-ove formule (splošne)
$W = \frac{L_q}{\lambda}$	
$L = L_q + (1 - p_0)$	za enokanalne sisteme
$L = L_q + \frac{\lambda}{\mu}$	za vse sisteme kjer veljajo Little-ove formule
$p(0) = 1 - \frac{\lambda}{\mu}$	za enokanalne sistem za katere veljajo Little-ove formule
$W_q = \frac{L}{\mu}$	za vse sisteme M/M/1

RELACIJE MED KOLIČINAMI,
KI OPREDELJUJEJO USPEŠNOST STREŽBE

parametri:
λ ~ hitrost prihoda transakcij (transakcije/enota časa)
μ ~ hitrost strežbe ~ (transakcije/enota časa) primer za en strežnik
μ' ~ m*μ ~ za več-mestno strežbo

$\rho = \frac{\lambda}{\mu}$ ~ faktor izkoriščenosti sistema, v primeru, da je $\rho > 1$ je sistem obremenjen

P(t) ~ verjetnost, da je čas strežbe > *t*
$P_q(t)$ ~ verjetnost, da je čas čakanja v vrsti do pričetka strežbe > t

DISKRETNA SIMULACIJA

Poudarek je na dogodkih, ki vplivajo na sistem.

Dogodki lahko:

- povzročijo spremembo vrednosti neke spremenljivke sistema
- sprožijo ali prekinejo sistemsko spremenljivko
- aktivirajo ali prekinejo določen proces

DISKRETNA SIMULACIJA

Diskretne dogodke lahko obravnavamo z dveh vidikov:

- Pri elementarni orientiranosti (particle oriented) predstavljajo izhodišče za simulacijsko analizo elementi sistema.

- Pri dogodkovni orientiranosti (event oriented) predstavljajo izhodišče za simulacijsko analizo dogodki, ki nastopajo pri procesu obravnavanega sistema.

DISKRETNA SIMULACIJA
Predstavitev časa

Pri simulaciji diskretnih sistemov predstavimo čas z interno simulacijsko uro $t_z = 0$

Razmerje med simulacijskim časom in realnim časom je odvisno od narave obravnavanega sistema.

Generiranje časov prihodov elementov (transakcij) je odvisno od sistemskih pogojev.

DISKRETNA SIMULACIJA

Čakalne vrste

Načini oblikovanja vrst (queuing disciplines)

Osnovni pojmi so:
1. Zaporedje prihajanja elementov (transakcij) (arrival patterns).
2. Obdelava sistemskih elementov (transakcij) (service process).
3. Načini oblikovanja vrst (queuing disciplines)

DISKRETNA SIMULACIJA

Obdelavo (strežbo servis) sistemskih elementov (transakcij) opisujemo s časom obdelave (časom servisa) (service time) in s kapaciteto obdelave (kapaciteto strežnega mesta, servisno kapaciteto).

Čas obdelave (čas strežbe, servisa) je čas potreben za obdelavo (čas strežbe, servis) posameznega sistemskega elementa (transakcije, dinamične entitete).

Kapaciteta obdelave (kapaciteta strežnega mesta servisa) predstavlja število sistemskih elementov (transakcij), ki jih lahko obdelujemo istočasno.

Pri modeliranju sistema moramo podati verjetnostne porazdelitve časov med prihodi posameznih elementov (transakcij) in časov obdelave (strežbe).

DISKRETNA SIMULACIJA

Disciplina vrste

- pravilo: FIFO (Prvi-Noter, Prvi-Ven, First-In, First-Out)
- pravilo: LIFO (Zadnji-Noter, Prvi-Ven, Last-In, First-Out)
- pravilo: naključno

DISKRETNA SIMULACIJA

Porazdelitev časov med prihodi

Prihode posameznih elementov (transakcij) v sistem običajno opišemo s časi med prihodi. V realnih sistemih srečamo neomejeno število različnih porazdelitev prihodov. S teoretičnimi porazdelitvami opišemo realne porazdelitve. Pri tem gre seveda le za bolj ali manj posrečen približek dejanskih porazdelitev. Najpogostejše teoretične porazdelitve, ki se uporabljajo pri simulacijah so:

-enakomerna porazdelitev
-eksponentna porazdelitev
-normalna porazdelitev
-Erlangova porazdelitev

Za opisovanje prihodov elementov (transakcij, strank) v sistem uporabljamo dva parametra:

$\lambda = \frac{1}{T_a}$ … časovni interval med dvema zaporednima prihodoma

T_a … hitrost prihodov

DISKRETNA SIMULACIJA

Poissonova porazdelitev

Verjetnost, da je čas od izhodišča do prvega popolnoma naključnega prihoda (Poissonov proces) enak t, (vrednost med t in $t+dt$) je podana z eksponentnim zakonom. Gostota verjetnosti je podana s funkcijo:

$$f(t) = \lambda e^{-\lambda t} \quad ; \; t \geq 0 \; ,$$

ki predstavlja eksponentno distribucijo.
Porazdelitev števila prihodov znotraj konstantnega časovnega intervala je podana s Poissonovo porazdelitvijo:

$$P(n) = \frac{(\lambda t)^n e^{-\lambda t}}{n!} \quad ; \quad n = 1,2,3,\ldots$$

Poissonova porazdelitev za λ=0,25

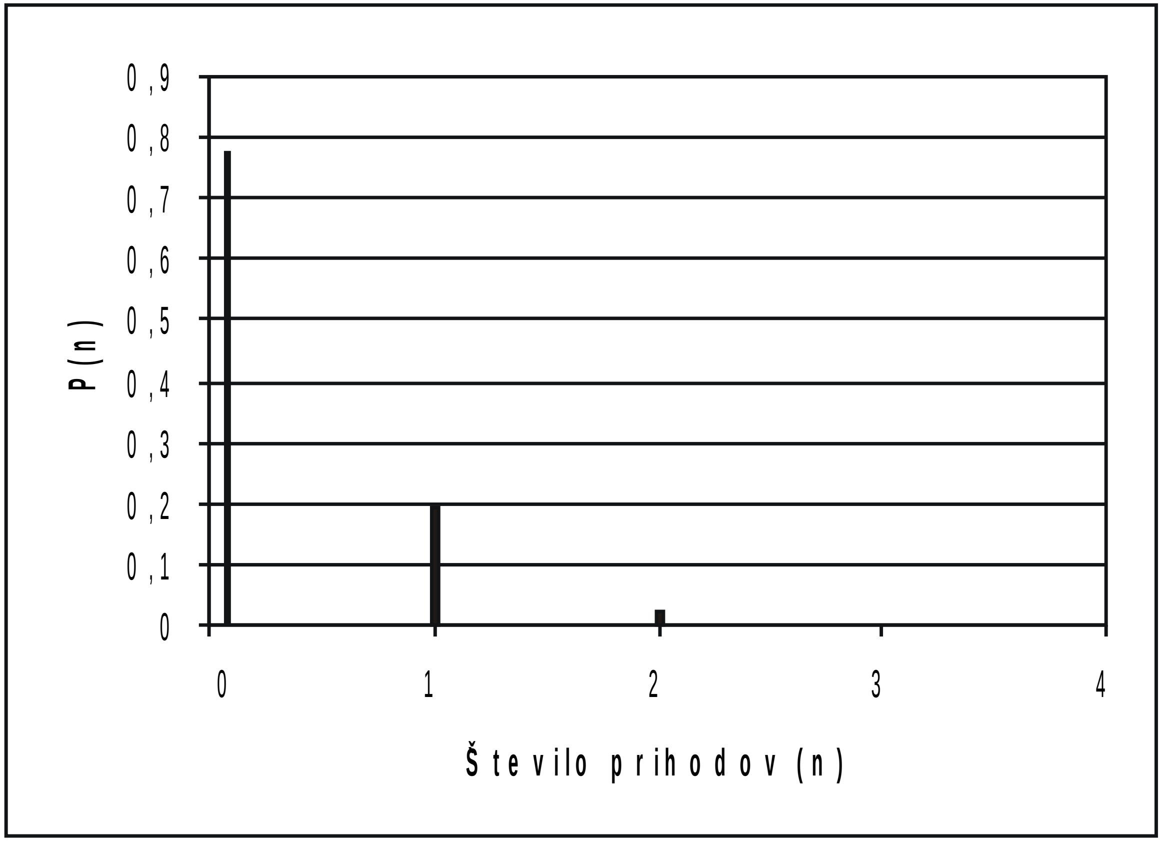

DISKRETNA SIMULACIJA

Generiranje naključnih števil

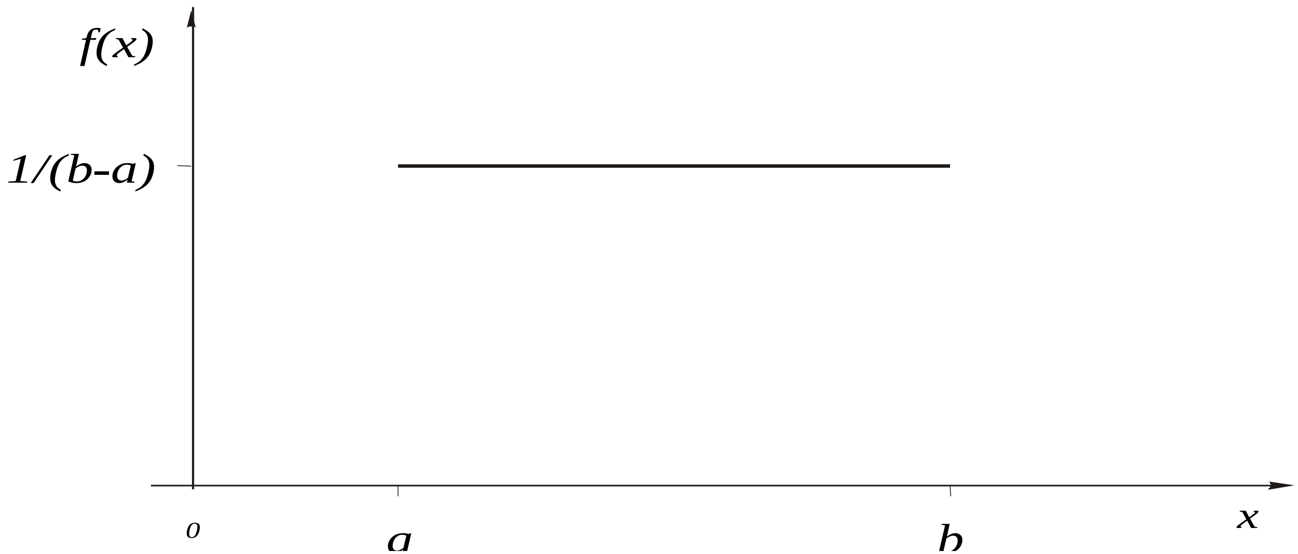

Enakomerna porazdelitev

$$f(x) = \begin{cases} \dfrac{1}{b-a} & a \leq x \leq b \\ 0 & drugje \end{cases}$$

Uporaba naključnih števil enakomerne porazdelitve je osnova za oblikovanje drugih analitičnih in numerično podanih (empiričnih) porazdelitev.

DISKRETNA SIMULACIJA

Psevdo naključni generator števil

(Deterministični postopek z katerim skušamo generirati stohastični proces)

$X(I+1)= A * X(I) \text{ Mod } M$

$M=2^n+1$; $I = 0,1,2...$

Primer za 5 bitno računanje:

Začetni pogoji: $A=13$; $X(0)=15$; priporočljivo je, da je $A = 2^{n/2} \pm 5$

$X(1)=15$

$X(2)=15 * 13 \text{ Mod } 31 = 9$

$X(3)=9 * 13 \text{ Mod } 31 = 24$

...

DISKRETNA SIMULACIJA
Test frekvence

Preden uporabimo generator naključnih števil moramo preveriti njihovo dejansko naključnost in enakomernost distribucije. Od kvalitete generatorja so odvisni rezultati simulacijskih eksperimentov.

Predpostavimo, da imamo *n* dvomestnih decimalnih števil iz intervala (0,1). Razdelimo interval na k pod intervalov, npr. *k*=10; (0, 0,1), (0,1, 0,2), (0,2, 0,3), (0,3, 0,4), (0,4, 0,5), (0,5, 0,6), (0,6, 0,7), (0,7, 0,8), (0,8, 0,9), (0,9, 1).

Nato izvedemo χ^2 test: $$\chi^2 = \frac{\sum_{i=1}^{k}(O(i)-E(i))^2}{E(i)}$$ s stopnjo prostosti: *k-1*.

Kjer je:
O(i) – število, ki pove, kolikokrat je naključno število padlo v *i*-ti interval

$E(i)$ – pričakovanje, da bo naključno število padlo v i-ti interval; $E(i) = n/k$

DISKRETNA SIMULACIJA

Inverzna metoda

Podana je gostota verjetnostne porazdelitve kot funkcija *f(x)*.
Kumulativna funkcija:

$$F(x) = \int_{-\infty}^{x} f(x)dx$$

je naraščajoča na intervalu (0, 1). Podana je sekvenca enakomerno porazdeljenih števil $r_i \in (0, 1)$. Vsaki vrednosti $r_i \in (0, 1)$ je prirejena vrednost funkcije *F(x)*. Tako je ustrezen x_i določen.

DISKRETNA SIMULACIJA

Grafična ponazoritev inverzne metode

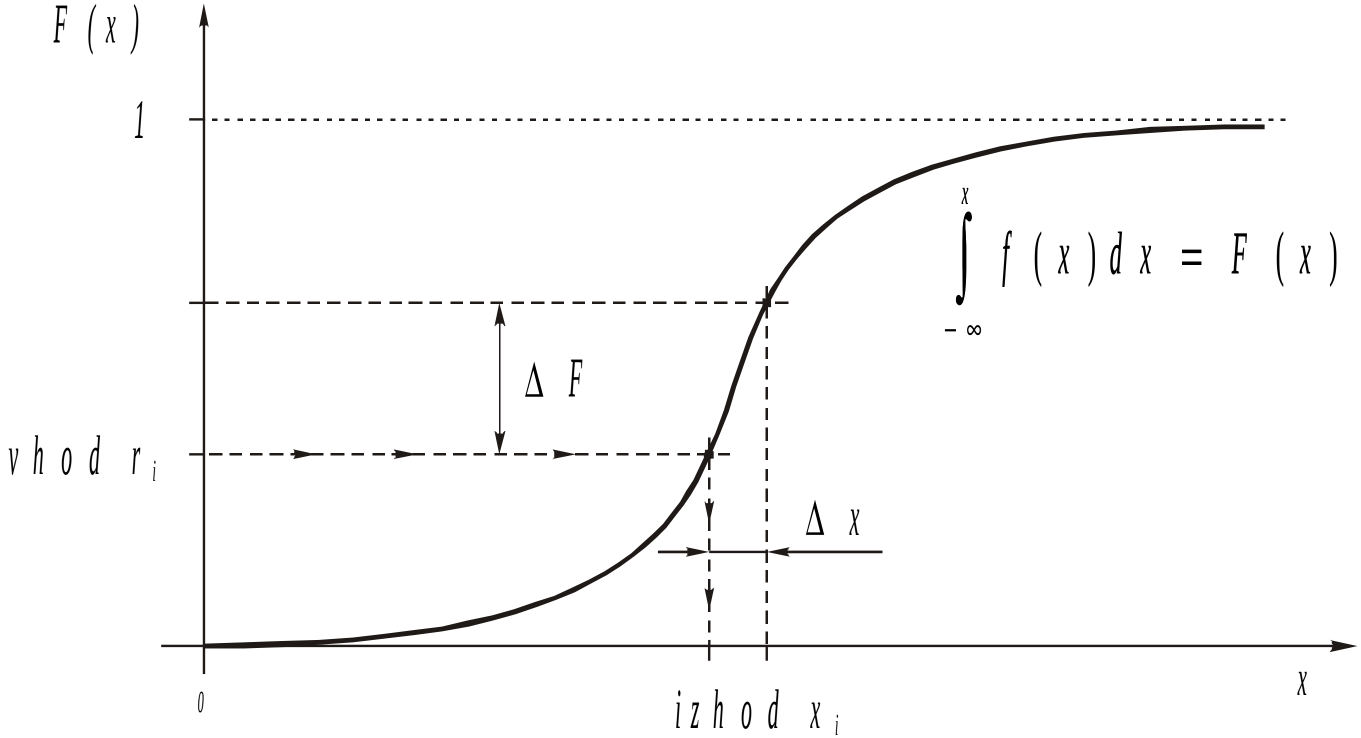

$$\lim_{\Delta x \to 0} \frac{\Delta F}{\Delta X} = f(x)$$

DISKRETNA SIMULACIJA

Inverzna metoda : primer

$$f(x) = \begin{cases} 2(1-x) & 0 \le x \le 1 \\ 0 & drugje \end{cases}$$

Za podano funkcijo *f(x)* poišči generator naključnih števil.

Kumulativna funkcija:

$$F(x) = \int_0^x 2(1-x)dx = 2(x - \frac{x^2}{2})$$

$$r_i = F(x) = 2(x - \frac{x^2}{2})$$

$$x_i = 1 - (1 - r_i)^{\frac{1}{2}}$$

V primeru, da je r_i naključno število po enakomerni porazdelitvi so x_i števila porazdelitve podane s funkcijo *f(x)*.

DISKRETNA SIMULACIJA

Eksponentna funkcija

Gostota verjetnostne porazdelitve je podana kot:

$$f(t) = \lambda e^{-\lambda t}$$

Kumulativna funkcija:

$$y = \int_{-\infty}^{t} f(t)dt = 1 - e^{-\lambda t} \qquad / \ln$$

$$\lambda t = -\ln(1 - y)$$

V primeru, da vstavimo namesto *y* naključno število r_i,, dobimo:

$$t = \frac{-\ln(r_i)}{\lambda} = -T_a \ln(r_i)$$

Pri tem smo upoštevali sledeče: v primeru, da je *1-*r_i naključno število, potem je tudi r_i naključno število.

DISKRETNA SIMULACIJA

Eksponentna funkcija

Eksponentno porazdelitev števil dobimo torej tako, da logaritem z osnovo dve enakomerno porazdeljenih naključnih števil pomnožimo s povprečnim časom *Ta*.

Za ostale distribucije inverzna metoda ni uspešna, saj ne poznamo analitičnega izraza za kumulativno funkcijo. V takšnih primerih uporabimo numerični približek funkcije.

Standardni bloki v GPSS-ju I/II

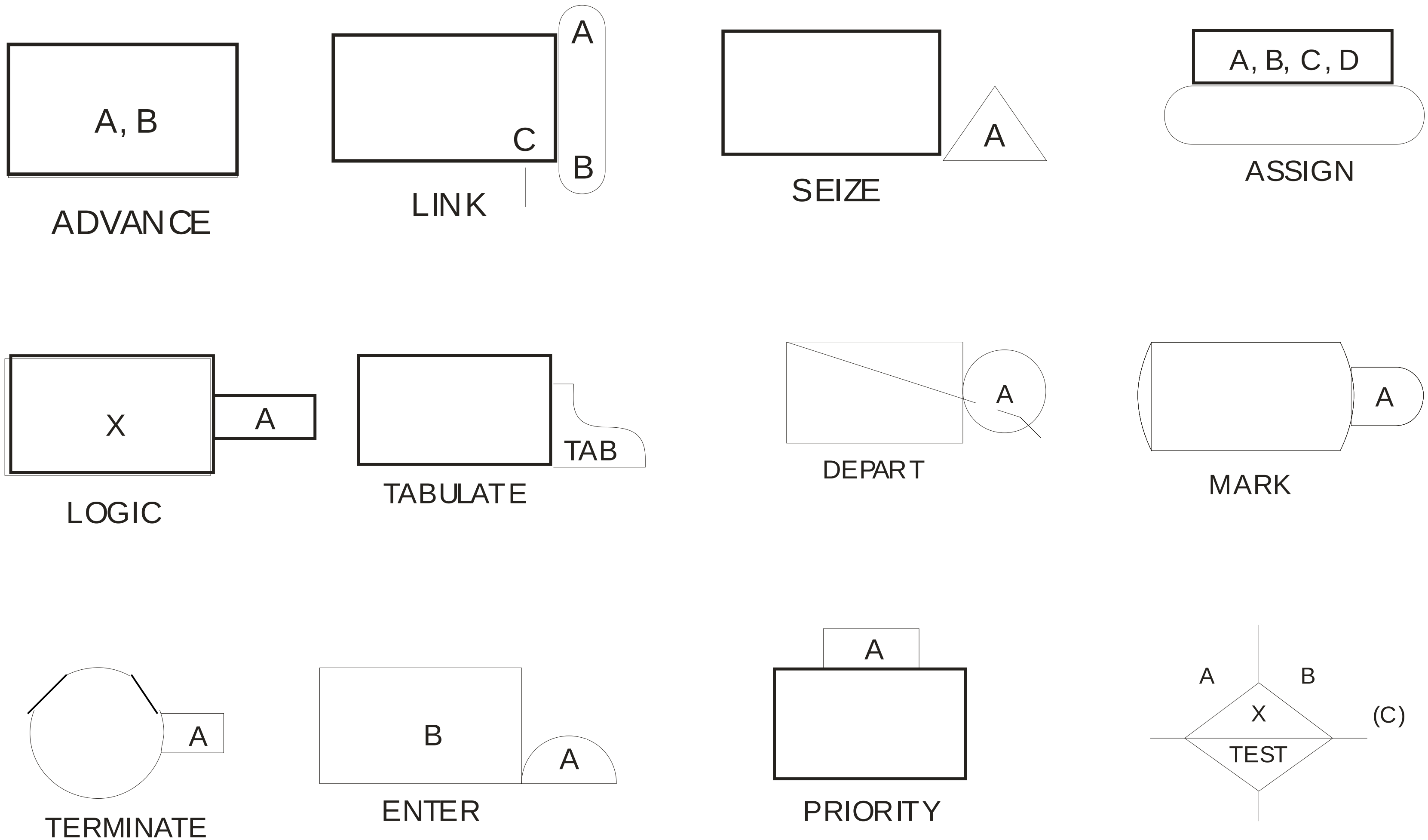

Standardni bloki v GPSS-ju II/II

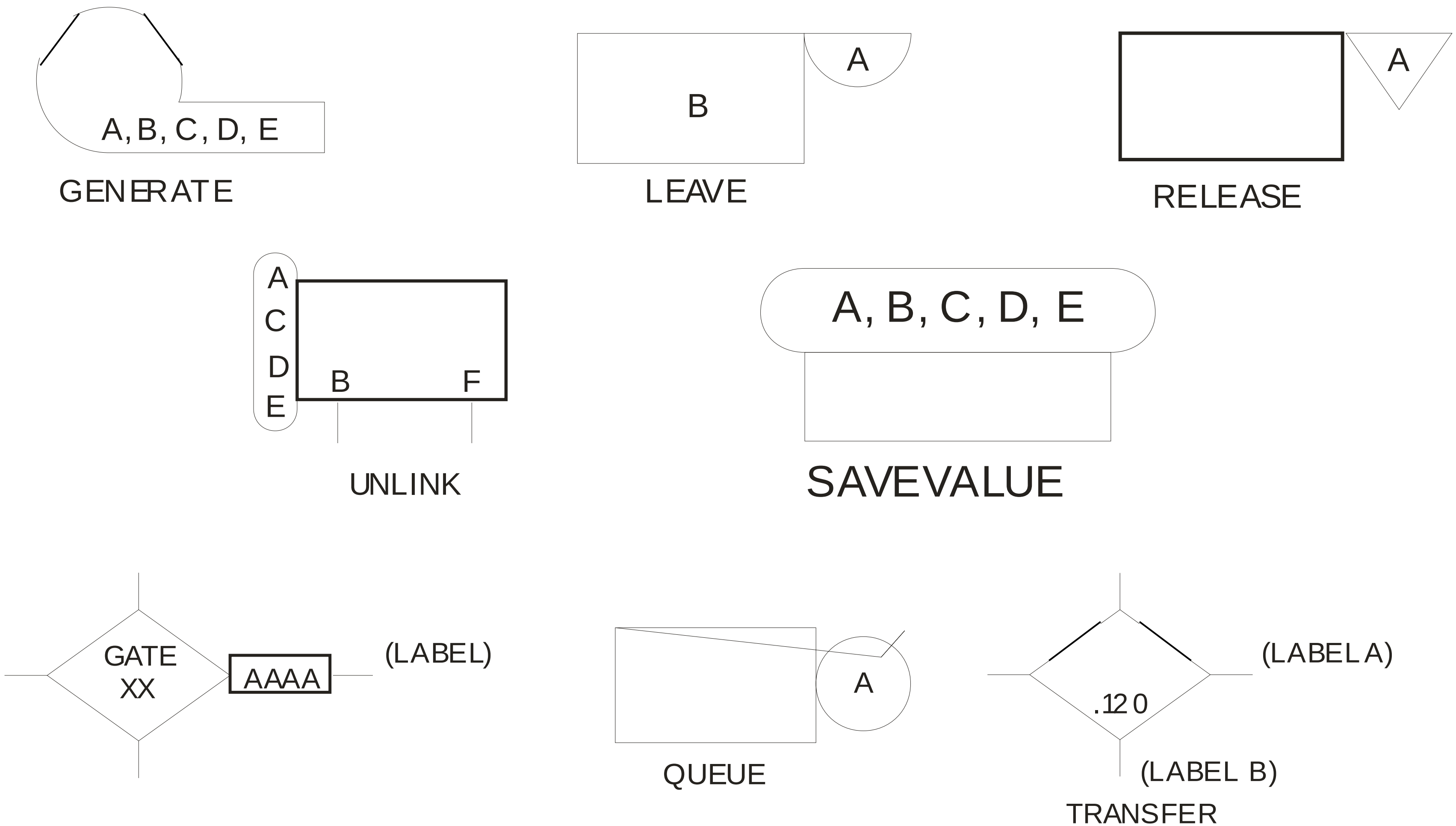

Standardni numerični atributi SNA

Tip SNA označimo z eno ali dvema črkama in s številom. PR: TABLE <u>M1</u>

Poljuben SNA uporabljamo s kratico TABULATE za zbiranje statistike.

Aritmetične operacije +, -, /, *, @,...

PRIMER:

5 VARIABLE S6+5*(Q12+Q17)

Lista SNA v GPSS I/II

C1- trenutna vrednost urnega časa

M1- prehodni čas transakcije

CH*n* – štev. trans. in verigi *n*

F*n*- trenutno stanje *Facility n*

FN*n*- vrednost funkcije *n*

K*n*- *integer n*

N*n*- celotno št. tran., ki so vstopile v blok *n*

P*n*- param. št. *n* transakcije

Q*n*- dolžina repa *n*

Lista SNA v GPSS II/II

R*n*- prostor, ki je v *STORAGE n*

RN*n*- naključni generator n=1,2,...

S*n*- tekoča zasedenost *storage n*

V*n*- vrednost sprem. št. *n*

W*n*- štev. trans. v bloku *n* (tekoča)

X*n*- shranjena vrednost na lokaciji *n*

Tip blokov v GPSS-ju

Operation	A	B	C	D	E	F
ADVANCE	Mean	Modifier				
ASSIGN	Param. No. (±)	Source				
DEPART	Queue No.	(Units)				
ENTER	Storage No.	(Units)				
GATE	Item No.	(Next block B)				
GENERATE	Mean	Modifier	(Offset)	(Count)	(Priority)	(Params.)
LEAVE	Storage No.	(Units)				
LINK	Chain No.	Order	(Next block B)			
LOGIC $\left\{ \begin{matrix} R \\ S \\ I \end{matrix} \right\}$	Switch No.					
MARK	(Param. No.)					
PRIORITY	Priority					
QUEUE	Queue No.	(Units)				
RELEASE	Facility No.					
SAVEVALUE	S.V. No. (±)	SNA				
SEIZE	Facility No.					
TABULATE	Table No.	(Units)				
TERMINATE	(Units)					
TEST	Arg. 1	Arg. 2	(Next block B)			
TRANSFER	Select. Factor	Next block A	Next block B			
UNLINK	Chain No.	Next block A	Counter	(param. No.)	(Arg.)	(Next block B)

Funkcije

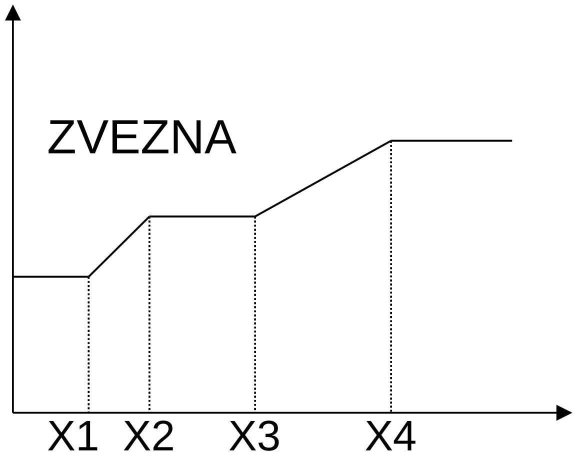

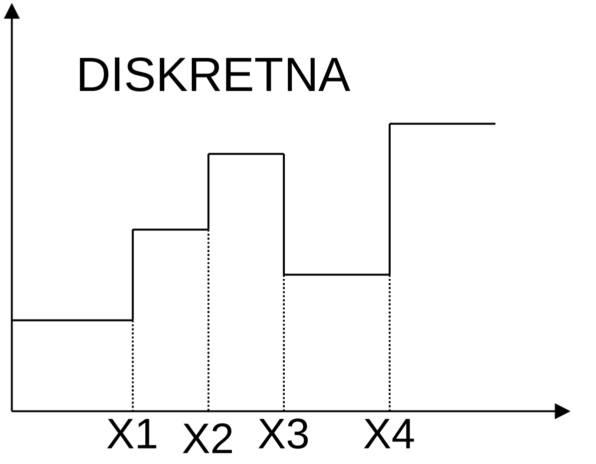

n FUNCTION RN1, C12

X1,Y1/X2,Y2/X3,Y3/... X12,Y12

m FUNCTION RN7,D5

X1,Y1/X2,Y2/... X5,Y5

Podatkovna kartica začne v koloni 1 do 71.

Prenosni način v GPSS

NAČIN	Polje A	Polje B	Polje C
nepogojni	,	nasl. blok MN	
naključni	.xy	nasl. blok MN	nasl. blok BM
pogojni	BOTH	nasl. blok. A	nasl. bl. A
parametrski	P	param. št	
funkcijski	FN	funk. št.	param. št.

PRIMER:

```
ASSIGN 1,FN3
TRANSFER P,1
```

Generiranje dolžine telefoniranja

Del tabele naključnih števil

66065	74717	34072	76850	36697	36170	65813	39885	11199	29170
31060	10805	45571	82406	35303	42614	86799	07439	23403	09732
85269	77602	02051	65692	68665	74818	73053	85247	18623	88579
63573	32135	05325	47048	90553	57548	28468	28709	83491	25624
73796	45753	03529	64778	35808	34383	60935	20344	35273	88435

Generiranje dolžine telefoniranja

$$x_j = x_i + a_j \left(r_j - y_i \right)$$

$$a_i = \frac{x_{i+1} - x_i}{y_{i+1} + y_i}$$

r_j	x_j
0.1009	69.23
0.3754	88.48
0.0842	66.65
0.9901	142.33
0.1280	71.82

y_i	x_i	a_i
0	0	10,000.00
0.001	10	10,000.00
0.002	20	10,000.00
0.002	30	5,000.00
0.005	40	1,250.00
0.013	50	357.14
0.041	60	153.85
0.106	70	82.64
0.227	80	57.14
0.402	90	50.76
0.599	100	57.14
0.774	110	82.64
0.895	120	153.85
0.960	130	357.14
0.988	140	1,111.11
0.997	150	5,000.00
0.999	160	10,000.00
1.000	170	------------

Razporeditev dolžine telefoniranja (Gordon, 1969)

Dolžina klica (s)	Število klicev	Relativna frekvenca	Kumulativna distribucija
0	0	0.000	0.000
10	1	0.001	0.001
20	1	0.001	0.002
30	1	0.001	0.003
40	2	0.002	0.005
50	8	0.008	0.013
60	28	0.028	0.041
70	65	0.065	0.106
80	121	0.121	0.227
90	175	0.175	0.402
100	197	0.197	0.599
110	175	0.175	0.774
120	121	0.121	0.895
130	65	0.065	0.960
140	28	0.028	0.988
150	9	0.009	0.997
160	2	0.002	0.999
170	1	0.001	1.000

Razporeditev klicev

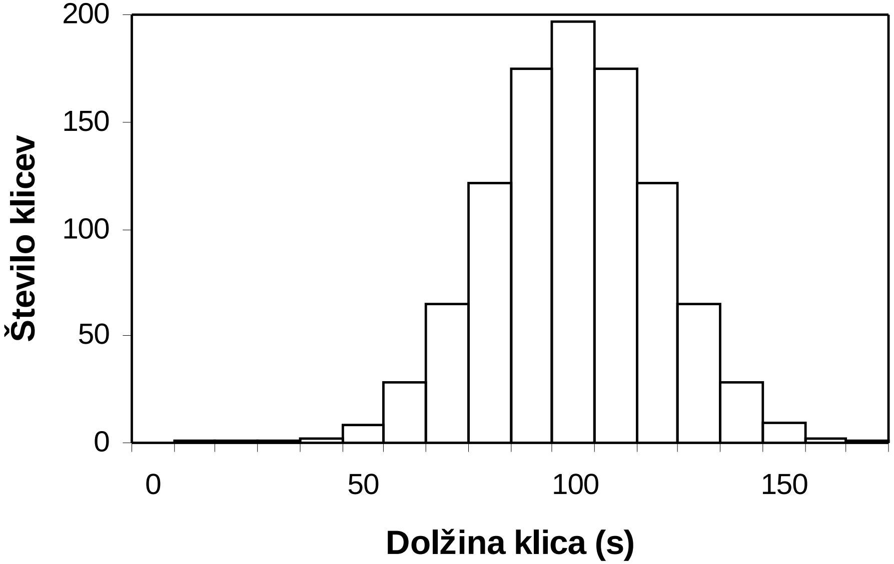

Razporeditev časov dolžine telefonskih klicev

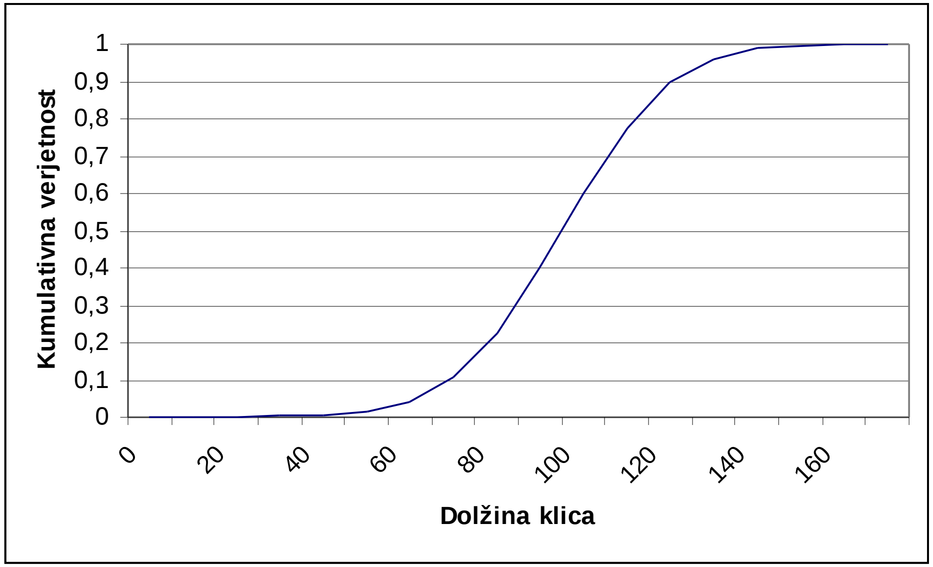

Kumulativna funkcija distribucije